

NAREĐENJE VOJNOUPRAVNOG KOMANDANTA JUGOISTOKA OD 7. SEPTEMBRA 1944. POTČINJENIM KOMANDAMA O REGULISANJU KOMANDNIH ODNOSA U SRBIJI¹

STROGO POVERLJIVO

Vojnoupravni komandant Jugoistoka
Ia, str. pov. br. 1108/44

Štab, 7. sept. 1944.

16 *primeraka*
1. *primerak*

Komanda LXIX AK
Prim. 12. sep. 1944
35 Odelj. Ia
Br. 37 Pril.

Novo regulisanje komandnih odnosa u Srbiji
(Karta 1 : 500.000)

A) *Istočna granica*

- 1) Nesigurno držanje Bugara, neprijateljske akcije od strane Rumuna i već najavljeni pokreti ruskih jedinica preko Krajove u pravcu Gvozdenih vrata primoravaju na preduzimanje naročitih mera na istočnoj granici.
- 2) Vojnoupr. k-t Jugoistoka dodatno preuzima *odbranu srpske istočne granice.*
Linija razgraničenja
  - a) prema 2. oki. armiji — linija Vlajara³ (uklj.) — Klisura, 45 km jugoistočno od Leskovca (isklj.) — Breznik, 50 km ji. od Pirota (isklj.)
  - b) Prema Grupi armija »Južna Ukrajina« banatsko-rumunska granica od Hatzfelda do severozapadno od Krajove — Štajerdorf Anina — Baia de Arama, 45 km si. od Oršave (sve zaključno).

¹ Snimak originala (pisanog na mašini) u AVII, NAV-T-314, r. 32, s. 42—4. U gornjem desnom uglu nalazi se par nečitkih parafa.

² Četvrtasti pečat 69. AK. Korpus je u to vreme dejstvovao u Hrvatskoj. Međutim, usled nastale situacije u Srbiji, formiran je Operativni štab »Auleb« od dela Štaba 69. AK s komandantom korpusa Helgeom Aulebom na čelu, pa je otuda i ovaj pečat 69. AK na ovome dokumentu (vidi dok. br. 124).

³ Taiko piše u originalu. Redakcija nije mogla da ustanovi o kome je mestu reč.

Pozadinsku granicu *borbenog područja* čini tok Južne Morave, Morava do ušća, zatim linija Kovin — Dolovo — Novo Selo — Padina (sve zaklj.). Sve jedinice vojno-upravnog komandanta Jugoistoka i policije, koje se nalaze u tako ograničenom rejonu, potčinjene su niže navedenim komandantima, izuzev jedinica koje su angažovane za obezbeđenje železnica, kao i 803. bat. za obezbeđenje, koji se nalazi u zaštiti industr. postrojenja.

- 3) *I. brd. div.* (general-lajtnant Štetner, vitez od Grabenhofena)⁴ — potčinjena nepoisredno vojno-upravnom komandantu Jugoistoka — *brani* sektor od Klisure, 45 km ji. od Leskovca — tamo naslon na 2. oklopnu armiju preko Bele Palanke, otprilike u potezu srpsko-bugarske granice, do linije Debela planina — Podgorac (zaklj.) — Zaječar (zaklj.) — Vidin (isklj.). Ona će težište preneti u rejon Bele Palanke. Prelaze jugoistočno od Svrlijiga, jugoistočno od Knjaževca i jugoistočno od Zaječara treba zaposednuti. Izgradnja utvrđenja prema specijalnom naređenju.
- 4) Komanda Operativne grupe »Šnekenburger«⁵ (sedište štaba, verovatno, Kovin/Dunav).

Linija razgraničenja:

prema 1. brd. div. vidi tač. 3

prema Grupi armija »Južna Ukrajina« vidi tač. 2.

U odbrani Dunava potrebna je uska saradnja s Dunavskom flotilom i inspektorom službe za vadenje mina.

Treba formirati:

- a) *Borbenu grupu »Fišer«* (sedište štaba Palanka)

⁴ Puno preizime i ime mu je, sa titulom: Stettner Ritter von Grabenhofen Walter (Stetner riter fon Grabenhofen Valter). Poignuo je 15. oktobra kod Beograda (vidi dok. br. 28).

⁵ Grupa je nazvana po imenu njenog komandanta, generala pešadije, Villija Šnefenburgera (Willi Sehneokenburgar), šefa nemačke Vojne misije -u Bugarskoj do 8. septembra 1944. Ranjen je od sopstvenih »štuka« 13. Oktobra u borbama za Beograd; podlegao ranama 14. oktobra (AVII, NAV-T-314, r. 32, s. 34 i NAV-T-311, r. 197, s. 17).

Jedinice pod njegovom komandom prešle su, pri povlačenju iz Bugarske, bugarsko-srpsku granicu 7. septembra 1944. u 7 časova (AVII, NAV-T-311, r. 193, s. 273—7: izveštaj k-ta Jugoistoka od 7. septembra 1944).

Devetog septembra 1944. Šnekenburger je preuzeo Operativni štab »Auleb« pod svoju komandu, a general Auleib se vratio na svoju formacijsku dužnost komandanta 69. AK z.b.V (AVII, NAV-T-311, r. 195, s. 999—1113).

Potčinjeni:

Komandant odbrane Bora

Grupa polic.[ijskog]potpukovnika Zaupea,⁶ koju je formirao u Prahovu admiral Cib [Zieb]

Grupa »Re«⁷

Komandant odbrane Gvozdениh vrata (uklj. uvrštene pa jedinice)

duž južne granice Dunava

4. puk Srpskog dobrovoljačkog korpusa u Požarevcu (u dovođenju), uglavnom na upotrebu u cilju obezbeđenja doturnih drumova Petrovac [na Mlavi] — Žagubica — Zajčar.

Zadatak: Odbrana sektora Timoka do ušća i Dunava do Tekije, kao i sadejstvo u zatvaranju severnog drumu doline polazeći od južne obale.

- b) *92 (mot.) gren. brig., pukovnik fon Hilebrand⁸, zadobija energičnim nastupanjem sektor Černe od Oršave do severne granice i drži ga. Težište Oršava. Zatvaranje drumu Štajerdorf Anina — Mehadija.*

Linija razgraničenja:

desno: Dunav

levo: Padina (isklj.) — Alibunar (zaklj.) — Vatin (isklj.) — Kakova (iskj.) — Štajerdorf Anina (zaklj.) Baia de Arama (zaklj.).

- c) *Grupa »Berends⁹ obezbeđuje banatsko-rumunsku granicu od Vatina prema severozapadu. Ona uskoro treba da stvori jednu dovoljno snažnu grupu za napad na Temišvar. Granica razgraničenja prema jugu: vidi tač. 4 b.*
- 5) *Potrebno je neodložno zatvaranje svih važnih planinskih prelaza a naročito tesnaca kod Kazana. Treba se izdašno služiti minama i dizanjem u vazduh.*

⁶ Bliže o toj borbenoj grupi vidi dok. br. 124 i 132.

⁷ Bliže o njenom sastavu vidi dok. br. 132.

⁸ Hillebrand. Redakcija nije mogla da ustanovi njegovo ime.

⁹ Nazvana je po imenu njenog komandanta general-lajtnanta Vafen-SS Heirmana Berendsa (dr Hermann Behrends), koji se do tada nalazio na dužnosti komandanta SS- i policije u Srbiji (na tu dužnost došao je posle Augusta Majsnera). Pre toga, jedan duži period bio je pomoćnik šefa Folksdojčemitelštele u Berlinu (1939—1943). Zarobljen je i, kao ratni zločinac, osuđen na smrt streljanjem 30. oktobra 1947. od Vojnog suda u Beogradu (vidi dok. br. 95; *Politiku* od 1. novembra 1947, beogradsko izdanje).

- 6) Kao rezerve će biti sakupljene:
- a) 4. SS-okl. gren. divizija u rejonu Kovin — Deliblato — Vladimirovac — Novo Selo¹⁰ — Starčevo — Brestovac.¹¹
  - b) 18. brd. pol. puk u Vršcu.
  - c) Jedan puk za uzbunu u Beogradu.
  - d) 202. tenk. bat. u Beogradu.
  - e) 468. oki. izv. četa z.b.V u Požarevcu.

B. Ostali zadaci

7) *Obezbeđenje* *ieleznica:*

Od Beograda do Niša 5. štab sektora za obezbeđenje železnica s 288, 562. i 977. LS bat., 837. Si. bat. (u dovođenju) i III/4. ruskog puka.¹²

Od Lapova preko Kraljeva do Kos. Mitrovice potpukovnik Graf¹³ sa sopstvenim jedinicama kao i Štab i II/3. ruskog puka, II/2. ruskog puka i 5. ruski puk bez II i II/4. ruskog puka.¹⁴

U ostalome kao do sada.

- 8) *Obezbeđenje rejona*. van borbenog područja je u Srbiji stvar feldkomandanata, koji se u tu svrhu postavljaju za komandante odreda koji se nalaze na njihovom području, i to:

Severozapadni sektor, do sada kao F. K. 816 — Šabac, pukovnik Hug.¹⁵

Jugozapadni sektor F. K. 610 — čačak, general-major Štrak.¹⁶ *Ostatak područja* F. K. 809 — Niš zapadno od Moirave Feldkomandanturi Niša, pukovnik Fen.¹⁷

Ostatak područja F. K. 599 — Beograd Feldkomandanturi i komandantu odbrambenog područja Beograd, general-lajtnantu Štefanu.¹⁸

0 izgradnji odbrambenog područja Beograd biće izdato specijalno naređenje.

- 9) *Obezbeđenje Sandžaka* u rejonu ugla triju zemalja severozapadno od Priboj — crnogorska granica do Tare —

¹⁰ Banatsko Novo Selo

¹¹ Banatski Brestovac

¹² i ¹⁴ Ti ruski pukovi (bataljoni) pripadali su belogardejskom Ruskom zaštitnom korpusu.

¹³ Redakcija nije mogla da ustanovi njegovo ime.

¹⁵ Redakcija nije mogla da ustanovi njegovo ime.

¹⁶ Verovatno: Karl Štrak.

¹⁷ Fehn. Redakcija nije mogla da ustanovi njegovo ime.

¹⁸ Fridrih (Friedrich Stephan). Nestao 1945. godine na jugoslovenskom ratištu (vidi Foltinan/ Meler-Viten, n.d., str. 171). Za komandanta odbrane Beograda određen je 7. septembra 1944 (AVII, NAV-T-311, r. 193, s. 300).

tok Tare do Mojkovca — Berane [Ivangrad] (zaklj.) — Strane (isklj.) — ugao triju zemalja zapadno od Novog Pazara preuzima štandartenfirer i pukovnik policije fon Krempler, s isturenim komandnim mestom u Sjenici.

- 10) *Štab Operativne grupe »Auleb« i Borbena grupa »Fišer«* izvestiće o času preuzimanja komande.

Podela u konceptu

Felber

BR. 126

NAREĐENJE VOJNOUPRAVNOG KOMANDANTA JUGOISTOKA OD 8. SEPTEMBRA 1944. KOMANDANTU ODBRANE BORA I 1. BRDSKOJ DIVIZIJI ZA PONOVO ZAUZIMANJE ZAJECARA¹

Prepis.

POVERLJIVO

8. 9. 44.

- 1.) Komandantu odbrane Bora
- 2.) *kao obavešt:* 1. brd. diviziji.

oboje hitno

Oslobođenje Zajččara² i razbijanje tamošnjih crvenih snaga je od naročite važnosti za sprečavanje sadejstva između Tita i sovjetskih snaga iz Rumunije.

Komandovanje: 1. brd. divizija.

U tu će svrhu pripremiti:

- a.) 1. brd. divizija jednu snažnu grupu severno od Knjaževca za napad sa juga³

¹ Snimak overenog prepisa originala (pisanog na mašini) u AVII, NAV-T-314, r. 32, s. 45).

² Zalječar je 7. septembra 1944. oslobodila 23. divizija 14. konpusa NOVJ (vidi Grupa autora, *ORNJ*, str. 288). Posadu u Zajččairu sačinjavali su dva nemačka policijska dobrovoljačka bataljona i jedan bataljon SDK, sa Oko 1.000 ranjenika i 500 izbeglica. Posadu je, po probijanju iz obruča, prihvatila borbena grupa upućena iz Bora (vidi AVII, NAV-T-311, r. 193, s. 273—4: izveštaj k-ta Jugoistoka od 7. septembra 1944).

³ To je bila motorizovana Borbena grupa »Ajzl« 1. brdske divizije, u čijem su se sastavu nalazili 1. bataljon i delovi 3. bataljona 98. brdskog lovačkog puka, jedna baterija iz 191. brigade jurišnih topova i jedan tenkovski vod. Grupa je 8. septembra 1944. zauzela Knjaževac,